

Magnus Hilarii acta reprehendit, litemque illam dirimere studeat, civitatibus oppidisque provinciæ partim arelatensi, partim viennensi episcopo attributis; quam definitionem confirmavit Symmachus epistola IX ad antislites Galliæ.

Restat ut de jure metropolitaram pro intelligentia eorum quæ dicta sunt, adjiciantur perpaucæ. Si ad antiqua jura animum convertamus, pollebant olim metropolitani in alios provinciæ episcopos jurisdictione, sive loquamur de causarum appellationibus, sive de visitatione dioceseon, sive de convocatione synodi provincialis. Ob jurisdictionem illam, quam memoravimus, poterant absolutionem impendere excommunicatis ab aliquo episcopo suffraganeo, hujusque in collationibus beneficiorum et institutionibus negligentiam supplere, et vacante episcopatu, ac dioceseos administrationem negligente capitulo, delegare visitatorem aliquem idoneum, aptumque regimini; quod etiam in I Decretalium, et in Sexto, tit. *De supplenda negligentia prælatis*, legitur innovatum. Canones tamen metropolitani inhihent sine comprovincialium episcoporum consilio alienas agere causas, prout legitur in Decreto, IX, q. III. Ad dissensiones quoque tollendas jus visitandi provincialium dioceses a tridentina synodo, sess. XXIV, cap. III de Reform., coarctatum fuit ad causam aliquam cognitam et in concilio provinciali probatam. Ipsum provinciale concilium, quod singulis annis juxta canonem V nicænum, et XIV chalcedonensem bis olim convocabatur, ipsa tridentina synodo deficiente, II cap. præcit. sess., quolibet triennio debet a metropolitani indici. Metropolitanorum denique jus est pallio uti in tota provincia præscriptis diebus, atque coram et ante se facere elevatam crucem gestari. Verum id est etiam archiepiscoporum privilegium; imo Pallium quibusdam episcopis concessum legitur, ut augustodunensi, epist. III libri VII S. Gregorii Magni, quinqueeclesiensi in Pannonia, sive Hungaria, de quo cap. penult. *De præsumptis*, ticinensi, cujus amplissima privilegia connumerat Benedictus XIV in apostolicis litteris, quarum vigore ipsi ticinensi conjunxit archiepiscopatum Amasæe urbis Cappadociæ et metropolis Helenoponti; Arretino demum, ne

Etruriam nostram prætermittamus, Clementis XII privilegio. Verum de metropolitanis dictum satis.

CAPUT VII.

AGITUR DE PATRIARCHIS, AC PRIMUM DE ROMANO, EIQUE SUBJECTIS ECCLESIIS SUBURBICARIIS.

Quinam episcopi patriarchæ dicantur, et quinam inter patriarchas habeantur celebriores, diximus capite præcedenti. Asserimus modo tres olim fuisse patriarchas, episcopum romanum, alexandrinum et antiochenum, quemadmodum tres urbes fuerunt sedes imperii, Roma, Alexandria et Antiochia. Patriarchis enim, adinstar regum, multas subesse provincias, canonum et legum auctoritate demonstrant JCC. in caput *Cum cætera, De electionibus*. Illustria habentur de tribus hisce patriarchis testimonia in synodo romana, celebrata anno 494 sub Gelasio, Nicolai I, ad consulta Bulgarorum num. 92, Hincmari rhemensis in opusculo CLV capitum num. 16, et Isidori lib VIII *Etymolog.*, cap XII. Contendit Launoius ante quartum sæculum nullos fuisse in Ecclesia patriarchas, horumque nomen fuisse prorsus inauditum. De nomine id quidem fatemur; coeperunt enim patriarchæ nominari sub tempore synodi chalcedonensis; sed quantum ad rem attinet, constat antiquissima patriarcharum institutio ex canone VI nicæno, quo ex vetusta consuetudine asseritur episcopo alexandrino jurisdictio et potestas in Ægypto, Libya et Pentapoli. Atque prædictum canonem de patriarchis intellexere Joannes Scholasticus, Zonaras, Balsamo, Petrus de Marca, necnon Innocentius I, et synodus VIII, act. X, ut adversus Launoium demonstrat Henricus Valesius libro III *Observationum ecclesiasticarum* in Socratem et Sozomenum. Sed nulla alia probatione eget veritas, quum illum patriarcham dicamus, qui pluribus provinciis præsit, eamque præminentiam prædictus nicænus canon tam aperte vindicet episcopo alexandrino.

Id vero, quod de institutione metropolitaram repetenda ab apostolis superiori capite dictum est, asserendum de patriarchis;

quorum dignitatem non derivare ab his qui Ecclesias fundarunt, ac primi rexerunt, putat se invicto argumento demonstrare auctor operis *De antiqua Ecclesiae disciplina*, propterea quod permultas apostoli instituerunt et gubernarunt Ecclesias, quæ tamen nec sunt, nec unquam fuerunt sedes patriarchales, ut Corinthus, Ephesus, Thessalonica, Philippi, quas Tertullianus in libro *De præscript.* vocat *Ecclesias apostolicas*. Imo, inquit, nec Jerosolyma, in qua Christus habitavit, et in qua non modo Petrus, sed et cæteri sederunt apostoli, patriarchalis fuit in primis Ecclesiae sæculis, et contra patriarchalis semper fuit alexandrina, quam non Petrus fundavit, sed Marcus; atque ad patriarchatus dignitatem evecta postmodum est Ecclesia constantinopolitana, honorem consecuta, quo certo caruit temporibus apostolicis.

Verum fracta hæc et infirma sunt admodum, quippe nemo adeo desipit, ut patriarchatus dignitatem deferat Ecclesiis singulis, quas apostoli instituere; sed eas dicimus frui ejusmodi prærogativa, quibus hanc iidem apostoli contulerunt, habita quidem ratione illarum urbium, in quibus sedes erat imperii; atque non ad primævum et apostolicum institutum, sed propter causas inferius narrandas, patriarchali jure donata fuit regia civitas Constantinopolis. Nam Jerosolyma et civitates aliæ, quarum sedes posterius dicta est patriarchalis, appellationis potius honorem, quam rem, et quidem ecclesiastico, non civili jure, sunt assecutæ.

Ergo patriarchalium Ecclesiarum auctoritas a solo Petro, ejusque successoribus romanis pontificibus ortum duxit. Quod, præter ea quæ diximus cap. præcedenti, munimenta alia demonstrant. Roma enim, definiente Gelasio in synodo romana, quam paulo supra laudavimus, habet primam sedem patriarchalem, quoniam ibi episcopatum tenuit Petrus, princeps apostolorum. Alexandria secundum locum inter patriarchales obtinuit, quia nomine ipsius Petri a Marco, ejus discipulo et evangelista, fuit instituta; ac tertia sedes attributa Antiochiæ, non tam pro civitatis magnificentia, quam quod illic sedit Petrus, antequam Romam veniret, ibique nomen accepit chris-

tiana religio. Nec verum est, quod de Jerosolyma ait præcitus auctor operis *De antiq. eccl. discipl.* nempe Dupinius, ibi Petrum sedisse cum apostolis cæteris, si de sede episcopali loquamur, non de mora et quorundam annorum habitatione; quum certissimum sit primum Jerosolymorum episcopum fuisse Jacobum, non Petrum. Neque ex eo tantum episcopus constantinopolitanus adeptus est dignitatem patriarchalem, quod in ea sedem imperii fixerit Constantinus; sed quoniam hujus sedis, ac præsertim religiosissimi principis intuitu, hunc illi honorem detulerint, repugnantibus tamen legatis S. Leonis Magni, quidam synodi chalcedonensis antistites. Quare S. Gelasius, in epist. XIII ad episcopos Dardaniæ, irridens illorum sententiam, qui aiunt patriarchatus honorem derivasse a politica urbium dignitate, simulque redarguens ambitionem Acacii: « Risimus » autem (inquit) quod prærogativam volunt Acacio comparari, » quia episcopus fuerit regie civitatis. Numquid apud Raven- » nam, apud Mediolanum, apud Sirmium, apud Treviros » multis temporibus non constitit imperator? Numquidnam » harum urbium sacerdotes, ultra mensuram sibimet antiquitas » deputatam, quidpiam suis dignitatibus usurparunt? »

Primus itaque omnium patriarcharum est romanus episcopus, quia, ut scribit Gregorius Magnus, epist. xxxvii, libri VI: « Cum » multi sint apostoli, pro ipso tamen principatu sola apostolorum principis sedes in auctoritatem convaluit. Ipse enim sublimavit sedem, in qua etiam quiescere et præsentem vitam » finire dignatus est. » Sed gravis oritur quæstio, num idem episcopus romanus sit patriarcha totius Occidentis, an vero solius vicariatus urbis, ac decem illius provinciarum, Ecclesiarumque, quæ vulgo dicuntur *suburbicariæ*.

Subscribendum est viris illis doctissimis, qui propugnant prælaudatum romanum episcopum esse totius Occidentis patriarcham, Petro nempe de Marca, lib. I *Concordiæ*, cap. v; Emmanuelli a Schelstrate, dissert. VI, cap. III; Henrico Valesio, lib. III *Observationum* in Socratem, c. VII; Leoni Allatio, lib. I *De consensione orient. et occident. Eccl.*, cap. XII; Jacobo Sirmundo in *Adventoria*; Christiano Lupo in canonem VI nicænum,

aliisque compluribus. Corroboratur enim hæc sententia auctoritate concilii arelatensis I, celebrati anno 314, in cujus epistola ad Silvestrum, romanum pontificem, legitur, ab isto *maiores diœceses* teneri; quandoquidem ex veteri notitia imperii perspicuum est, majores illas diœceses esse illas sex Occidentis, quæ tunc solæ numerabantur, Africam nempe, Illyricum, Italiam, Hispaniam, Galliam et Britanniam. Hinc S. Basilius, epist. x, appellat romanum Pontificem τῶν δυτικῶν κορυφαίων, Augustinus lib. I *Contra Julianum*, c. vi, *Ecclesiæ occidentalis præsidem*, et Hieronymus adversus Vigilantium, distinguens limites patriarchatum, Antiocheni in Oriente, Alexandrini in Ægypto, et Romani in Occidente, istius Ecclesiæ quasi in unum corpus collectas, et ab Ecclesiis cum Orientis, tum Occidentis quodammodo distinctas commemorans, inquit: « Quid facient Orientis » Ecclesiæ, quid Ægypti et Sedis apostolicæ? » Certum quoque est ex epistola S. Innocentii I ad Decentium, episcopum eugubinum, a solo Petro ejusque successoribus, in prædictis provinciis occidentalibus, constitutos fuisse sacros antistites, exercitumque jus patriarchicum in ordinatione metropolitaram et in synodorum convocatione, ut cap. iv præcitatæ dissertationis luculentissime evincit Schelstratenus.

Hujus sententiæ consecrarium est apertissimum, non posse in Occidente alium patriarcham constitui, romano pontifice repugnante. Testata id est gallicana Ecclesia, proscribens anno 1640 in synodo parisiensi paræneticam epistolam *Optati Galli*, qui post editos in lucem libros Petri Puteani *De libertatibus Ecclesiæ gallicanæ*, nescio quid mali præsagens, omnes floridissimi illius regni antistites hortabatur, ut ad evitandum schisma, consilium inirent creandi aliquem Galliarum patriarcham; quod non schismatis remedium, sed incitamentum, atque structuram futurum fuisse, nemo non videt. Sed merito damnatum est maleferiatum et seditiosum opusculum. Enimvero in loco, ubi nunquam patriarcha constitutus fuit, a nemine potest institui, « quam a pontifice sedis Beati Petri, a quo, et » episcopatus, et apostolatus sumpsit initium, » ut inquit Nicolaus I in Resp. ad consulta Bulgarorum, cap. LXXIII. Ac ne

aliunde, quam ab ipsa gallicana Ecclesia, repetamus exempla, scripsit Leo Magnus, ep. LXXXIX ad episcopos per provinciam viennensem constitutos, « alienum jus alter sibi non audeat » vindicare. Suis limitibus, suis terminis sit unusquisque contentus, et privilegium sibi debitum in alium transferre se » posse, noverit non licere. » Coegit quoque Bonifacius Moguntinus, anno 742, synodum, in qua statutum fuit, ut metropolitani Galliarum pallia quærent ab apostolica Sede; petieruntque reipsa idem Bonifacius et Carlomanus a Zacharia romano pontifice tria pallia pro archiepiscopis Ecclesiarum rothomagensis, rhemensis et senonensis. Quod non diffitetur libro VI *Concordiæ*, cap. VII, doctissimus Petrus de Marca. Neque alia ratione id factum est, nisi quoniam pallio conceditur plenitudo pontificalis officii et potestas celebrandi synodum et episcopos consecrandi, quemadmodum loquuntur canones; eamque plenitudinem ac potestatem, ideoque, et aliam quamlibet ampliorem nequeunt gallicani, cæterique antistites aliunde, quam ab apostolica Sede, obtinere. Ex quo autem patriarchatus romanus limites Occidentis comprehendat, percipere nequeo, cur Henricus Valesius, præcitato libro III *Observationum ecclesiasticarum* asserat, sententiam illorum, qui romano patriarchæ universum Occidentem adscribunt, displicere romanis, propugnantibus scilicet auctoritatis pontificis maximi in Ecclesia universa amplitudinem. Sed nihil est, quod alicui displiceat, si quemadmodum eo loci Valesius coarctat, episcopatum romani Pontificis ad solam provinciam romanam, patriarchatum vero ejus extendi fatetur ad extrema Occidentis; ita hoc patriarchatu, limitibus istis concluso, primatus, sive, ut vulgo dicimus, papalis jurisdictionis incircumscripam, amplissimamque potestatem pervadere totum christianum orbem affirmet. Oportet ergo in romano Pontifice, quæ episcopi sunt, quæ metropolitani, quæ patriarchæ, quæ primatis, quæ successoris principis apostolorum, cui universa Ecclesia a Domino commissa est, accurate diligenterque discernere. Nos enim eundem Pontificem, hac distinctione præmissa, episcopum Urbis, metropolitanum diœceseon vicariatus romani, Italiæ

primatem, patriarcham Occidentis et universi dominici gregis supremum esse pastorem minime dubitamus. De hac vero suprema auctoritate, omniumque Ecclesiarum sollicitudine, nostrum non est in præsentiarum disserere.

Exponemus tantummodo nicænum canonem vi, quem non hæretici tantum urgere solent adversus Papæ primatum, sed etiam contra nos ii catholici, qui patriarchatum romanum ad solas Ecclesias suburbicarias extendi autumant. Canon ille est hujusmodi : Τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κρατέωσα, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον, πάντων τούτων ἔχει τὴν ἐξουσίαν, ἐπιθεὶ δὲ τῶ ἐν τῇ Ρώμῃ ἐπισκόπῳ τούτο σύνθηρες ἐστίν. Quem canonem ita latine vertit Dionysius Exiguus : « Antiqua consuetudo » servetur per Ægyptum, Libyam et Pentapolim, ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quia » et urbis Romæ episcopo parilis mos est. » Quoniam ergo eo in canone Alexandrinus episcopus romano pontifici comparatur, abutuntur illo nonnulli ad Ecclesiæ romanæ principatum labefactandum, et huic adæquandam, aut præferendam patriarchæ alexandrini jurisdictionem; quidam vero ex eodem canone inferri putant, romani patriarchatus limites comprehendi in vicariatu romano, superius descripto, ubi pertractavimus de imperii distributione.

Verum prædictus canon perperam producitur contra romanæ Ecclesiæ primatum. Perspicuum est enim editum illum fuisse ad reparanda patriarchatus alexandrini jura meletiano schismate violata. Cum enim Meletius Lycopolitanus, in Thebaide episcopus, lapsus in persecutione Diocletiani, a S. Petro Alexandrino, ejusque synodo damnatus fuisset, Ægyptum finitimasque provincias complevit tumultu et contentionum procellis, ubique instituens episcopos et presbyteros, atque Petri, hujusque successorum Achillæ et Alexandri jurisdictionem invadens. Ad hanc itaque reparandam nicæni Patres decreverunt, non in Alexandrino tantum episcopatu, verum etiam in Ecclesiis Ægypti, Libyæ et Pentapolis frui alexandrinum præsulem auctoritate consecrandi episcopos, aliaque patriarchalia munia exercendi, deprompto exemplo ab episcopo urbis Romæ,

cæterorum principe patriarcharum, qui non in romana tantum provincia, sed ubicumque patriarchatus sui extenditur amplitudo, consimilem jurisdictionem exercet. Quæ cum apertissima sint, constat prælaudato canone definiri, in exercenda patriarchali potestate ab episcopo alexandrino, petendam esse regulam a patriarchatu romano, ideoque non de *papali*, sed de patriarchali jure illic agi. Imo eidem canoni titulus iste adinvenitur præfixus : *De primatu Ecclesiæ romanæ et aliarum civitatum episcopis*; atque in synodo chalcedonensi, act. xvi, canon ipse perlectus fuit ex quodam codice cum hoc exordio : « Quod romana Ecclesia semper habuit primatum. » Non itaque sextus nicænus canon, contra romani pontificis in Ecclesia primatum, quidquam efficit.

Illi vero, qui eodem canone utuntur ad coarctandos inter Ecclesias suburbicarias fines patriarchatus romani, aiunt Rufinum ita canonem illum fuisse interpretatum : « Ut apud » Alexandriam, et in urbe Roma vetusta consuetudo servetur, » ut vel ille Ægypti, vel hic suburbicariarum Ecclesiarum » sollicitudinem gerat. » Ac Rufini auctoritas non levis videtur ponderis, quippe qui vixerit eodem nicænae synodi sæculo, et optime noverit eorum temporum consuetudinem. Non est tamen hæc ratio firma prorsus et inconcussa : primum quia in canone nulla Ecclesiarum suburbicariarum fit mentio; deinde quia vidimus romano patriarchatui universum Occidentem subesse; rursus quia Rufinus, ut solam Ægyptum commemorans, non excludit Pentapolim et Libyam, ita laudans Ecclesias suburbicarias, non excipit alias Occidentis Ecclesias; demum, etsi *suburbicariæ Ecclesiæ* servato verborum rigore sint illæ, quæ sunt urbi Romæ subjectæ; ratio tamen postulat, ut dum agitur de romano patriarchatu, Ecclesiæ suburbicariæ dicantur, quæ ab episcopo Urbis reguntur peculiari quadam sollicitudine, et subjectæ sunt juri patriarchatus romani, quemadmodum in dissert. ii *De suburbicariis* contra Salmasium demonstrat Cl. Jacobus Sirmondus.

Quæret forte aliquis, quænam sint Ecclesiæ passim appellatæ suburbicariæ. Salmasius et Gothofredus illas Ecclesias, pro-

vinciasque suburbicarias esse censent, quæ intra centesimum ab Urbe lapidem continentur, Tusciæ nempe suburbicariæ, Piceni item suburbicariæ, Latii et Valeriæ. Innititur hæc opinio legi 1 *De calcis coctoribus*, in lib. XII Cod. Theodosiani, inscripta præfecto Urbis, qua lege Constantinus jubet, ut ad calcem vehendam trecenti boves ex quatuor provinciis eidem præfecto subjectis subministrentur. Eas autem provincias non excedere centesimum ab Urbe milliare, ex libro II prælaudati Codicis Theodosiani l. 62, *De hæreticis*; ex lib. I Ulpiani *De officio præfecti Urbis*, et ex Dione lib. LII, res est admodum perspicua. Sed hæc ratiocinatio infirmo tibicine nititur; neque enim aliud ex productis locis infertur, nisi ad præfectum Urbis spectasse dare operam, ut ex quatuor provinciis proximioribus calx Romam deferretur, quas solas dici suburbicarias nequit inde concludi.

Suburbicariæ itaque provinciæ sunt illæ quæ vicario Urbis parebant. Quousque vero vicariatus Urbis extenderetur, dictum est capite quarto. Hæc de suburbicariis sententia constat ex Codice Theodosiano, lib. IX, tit. xxx, num. 3, et lib. XI, tit. xvi, n. 9. Ibi enim inter urbicarias provincias recensentur eæ omnes, quæ in vicariatu Urbis, prout distinguitur a vicariatu Italiæ, comprehenduntur. Subscribit huic sententiæ etiam Dupinius *De antiq. eccl. disciplina*, dissert. 1, § ult., eamque erudite corroborat citato in loco Sirmondus. Du Cangius in Glossario ait *suburbicarias* regiones ac provincias dici qui subjectæ erant vicarii urbis jurisdictioni; *urbicarias* vero quæ a præfecto urbis administrabantur. At ex præcitatæ legibus liquet provincias, quæ suburbicariæ sunt, appellari quoque *urbicarias*.

His de romano patriarchatu præmissis, lectorem admonemus non esse hujus loci texere romanorum Pontificum Vitas, quæ nostrarum dissertationum principem tenent locum. Asserimus tantum a Petro ad hæc usque tempora, in quibus catholice Ecclesiæ præest Clemens XIII, numerari romanos Pontifices 250, quorum 77 in Fastis sanctorum celebrantur. Singulorum autem nomen, patriam, ætatem, annos pontificatus et characteres cum laudis, tum dedecoris, ad calcem Historiæ ipsorum

Pontificum, quam conscripserunt Burius et Sandinus, legi possunt. Quinam vero in eadem Historia diligentiam adhibuerint studiumque accuratius, præmonui in priori dissertatione ecclesiastici sæculi.

CAPUT VIII.

DE PATRIARCHATU ALEXANDRINO ET ANTIOCHENO.

Sequitur post romanum patriarchatus alexandrinus. Hunc enim secundo loco recensent Gelasius, Gregorius Magnus, Nicolaus primus et sextus canõn nicænus, ut dixi cap. præcedenti. Rationem inde petendam arbitror, quod « sedes alexandrina Beati Petri nomine a Marco ejus discipulo et evangelista, » consecrata est, » ut in romana septuaginta episcoporum synodo, inquit prælaudatus Gelasius. Patriarcham alexandrinum non fuisse inauguratum episcopum propria consecratione a tempore Marci usque ad Dionysium, id est, spatio annorum prope ducentorum, non ii tantum asseruerunt, qui presbyteros æquales autumarunt episcopis, sed etiam eruditus Morinus, Exercit. vii, cap. vii. Quorum opinio præcipue innititur testimonio Hieronymi, asserentis Alexandria viguisse consuetudinem, ut presbyteri unum ex se electum in excelsiori gradu collocarent et nominarent episcopum. Verum Hieronymi testimonia expendimus lib. XXXVI *Th. discipl.*, cap. xi, ubi diximus illa intelligenda esse de electione facta suffragiis presbyterorum, non autem de electi consecratione, peracta ab episcopis.

Profecto patriarcham alexandrinum ab episcopis consecratum et ordinatum fuisse, monumenta historica evidentè monstrant. Etenim Eusebius in Chronico ait post Marcum evangelistam *ordinatum* fuisse alexandrinæ Ecclesiæ episcopum, Anianum; idem legitur de Meliano, successore Aniani, cæterisque usque ad Alexandrum decimum octavum patriarcham. Solet autem ea *ordinatio* apud Eusebium et in Chronico alexandrino, necnon in Chronico orientali, edito ab Abrahamo Ecchellensi, designari verbo χειροτόνησι, quo exprimitur vera ordinatio, manuumque impositio. S. Athanasium, successorem